

HE 203/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi
sotilastiedustelusta

HE 202/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle
siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

HE 199/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi
tiedustelutoiminnan valvonnasta

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Suomen Journalistiliitto kiittää mahdollisuudesta saada antaa lausuntonsa asiassa ja toteaa seuraavaa:

Esitys heikentäisi lähdesuojaa merkittävästi

Journalistiliitto kiinnittää huomiota erityisesti lähdesuojaan, joka on demokratian ja korruptoitumattoman yhteiskunnan toimintaedellytys. Lähdesuoja mahdollistaa yhteiskunnallisen vallankäytön valvonnan. Toisaalta se suojaa niin vallankäyttäjää kuin kansalaisiakin.

Kuten esityksessäkin todetaan (HE 203/2017 vp s. 363, EIT:n ratkaisukäytäntö), on kansalaisten kyettävä ennakoimaan salaisten viranomaistoimien soveltamisen seuraukset omalta osaltaan. Selkeät pelisäännöt kuuluvat avoimeen ja demokraattiseen yhteiskuntaan.

Esityksessä mainituista lähdesuojan alaista tietoa koskevista tiedustelu- ja käyttökielloista sekä hävittämisvelvollisuudesta huolimatta tiedustelutoiminnassa voitaisiin lakiesitysten mukaisin valtuuksin joutua tilanteeseen, jossa toimittajan lähde päättyä tietoliikennetiedustelua harjoittavan henkilön tietoon. Tämä riski on kerrottava avoimesti myös yleisölle.

Erityistä huolta esityksessä aiheuttaa se, että se mahdollistaisi poikkeamaan lähdesuojan turvaamiseksi säädettävistä tallentamis- ja käyttökielloista sekä hävittämisvelvollisuudesta tietyissä rikosepäilytilanteissa (ainakin **HE 203/2017 vp** 81.4§ ja 83.3§). Esitetyssä muodossaan lakiesitys siis mahdollistaisi lähdesuojan alaisenkin tiedustelutiedon ilmaisemisen suoraan (esitutkinta)viranomaiselle. Tämä heikentäisi lähdesuojaa koskevaa sääntelyä olennaisesti. Lähdesuojan alainen tieto voisi tiedustelukielloista huolimatta päättyä sotilastiedustelusta suoraan esitutkintaviranomaiselle, jolloin oikeudenkäymiskaaren 17:20§:n mukainen oikeus olla todistamatta menettäisi täysin merkityksensä.

Kysymys on lähdesuojan ydinalueesta. Esityksen mukaiset oikeudet poiketa hävittämisvelvollisuudesta sekä tallentamis- ja käyttökielloista voivat vaarantaa tietolähteet erityisesti tilanteessa, jossa väärinkäytös ilmenee viranomaisen omassa toiminnassa. Ottaen huomioon, että esimerkiksi EU:ssa on kiinnitetty viime aikoina erityistä huomiota väärinkäytösten paljastajien suojeluun, ei esitetyn kaltaista takaporttia lähteiden paljastamiselle voida pitää hyväksyttävänä:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P8-TA-2017-0402>

Siltasaarenkatu 16, 7. krs
PL 252, FI-00531 Helsinki
Puh. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

Broholmsgatan 16, 7. vån
PB 252, FI-00531 Helsingfors
Tel. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396
www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

Oikeudenkäymiskaaren mukaan lähdesuoja voidaan murtaa vain äärimmäisen poikkeuksellisissa tilanteissa. Tiedusteluviranomaisen mahdollisuus ilmaista tietoja eteenpäin tulee rajoittaa korkeintaan sellaisiin tilanteisiin, joiden osalta oikeudenkäymiskaarikin mahdollistaisi lähdesuojan murtamisen. Toisaalta länsimaiseen ihmisoikeuskäsitykseen ei kuulu lähdesuojan murtaminen aina edes silloin, kun se olisi mahdollista: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2015/8/murtamaton-lhdesuoja/>

105§:n mukaan päätöksestä siirtää tiedustelutietoja esitutkintaviranomaiselle olisi ilmoitettava tiedusteluvaltuutetulle ainoastaan 76.1§:n tilanteissa. 76.2§ on jätetty tästä pois, vaikka se näyttäisi olevan lähdesuojan kannalta olennainen. Tiedusteluvaltuutetulle tulisi ilmoittaa kaikista tilanteista, joissa lähdesuojaa on vaarannettu.

Lainsäädännön selkeys ja tarkkarajaisuus

Viranomaisen laajat tiedonsaantioikeudet ja perusoikeuksien alueelle yltävät toimivaltuudet yhdistettynä vallankäytön salassapitoon edellyttävät vahvoja oikeusturvakeinoja ja tehokasta valvontaa. Tiedustelutoiminnan harjoittamisesta on säädettävä lailla. Lainsäädännön täsmällisyys, selkeys ja tarkkarajaisuus ovat olennaisia seikkoja säädettäessä toimivaltuuksista, jotka mahdollistavat perusoikeuksiin puuttumisen.

Esitetyssä lainsäädännössä on kuitenkin vielä paljon epäselvyyksiä. On epäselvää, voiko valvonta olla tehokasta tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun esityksen (HE 199/2017 vp) mukaisilla resursseilla. On myös epäselvää, miten yksilön oikeusturva voidaan taata, jos tietoliikennetiedustelun kohteeksi päätymisestä ei aina edes tarvitse ilmoittaa (HE 202/2017 vp, 20§, 15§2). Joidenkin toimivaltuuksien osalta käytännön soveltamiseen liittyvät kysymykset ovat jopa jäämässä tulevan oikeuskäytännön varaan. Esimerkiksi jäljentämiskiellolle asetetusta hallussapitoedellytyksestäkin (80§) on epäselvyyttä: <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/8/hvit-heti-luettuasi/>

SUOMEN JOURNALISTILIITTO – FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND ry

Tytti Oras
lakimies

Petri Savolainen
edunvalvontajohtaja